

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه مقاله‌های

هشتمین همایش انجمن مطالعات برنامه‌ی درسی ایران
جهانی‌شدن و بومی‌ماندن برنامه‌ی درسی:
چالش‌ها و فرصت‌ها

۸ و ۹ آبان ۱۳۸۷

ویراستار: دکتر حسین حسین پور آلاشتی - دکتر احمد غنی پور -

دکتر مسعود روحانی - دکتر قدسیه رضوانیان

ویراستار علمی: دکتر صمد ایزدی

تاریخ انتشار: ۸ و ۹ آبان ۱۳۸۷

نوبت چاپ: اول

تعداد صفحات: ۲۰۳۵

تیراژ: ۱۰۰۰

حروف چینی و صفحه آرایی: حمید اکبری

طراح جلد: محمد صادق محمد پور میر

دبیر همایش

* دکتر غلامرضا پیروز

دبیر کمیته علمی

* دکتر صمد ایزدی

اعضای کمیته علمی (به ترتیب حروف الفبا)

- ❖ دکتر صمد ایزدی، دبیر علمی همایش و استادیار دانشگاه مازندران
- ❖ دکتر حیدر جانعلی زاده، استادیار دانشگاه مازندران
- ❖ دکتر محمد جوادی پور، عضو هیئت علمی سازمان تربیت بدنی
- ❖ دکتر محمد حسینی، عضو هیأت علمی مؤسسه پژوهشی و برنامه ریزی درسی و نوآوری های آموزشی
- ❖ دکتر رضوان حکیم زاده، استادیار دانشگاه تهران
- ❖ دکتر ابراهیم حلاجیان، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی قائمشهر
- ❖ دکتر حسین جان دائی زاده، آموزش و پرورش استان مازندران
- ❖ دکتر علی رحمانی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی بابل
- ❖ دکتر محمود شارع پور، دانشیار دانشگاه مازندران
- ❖ دکتر ابراهیم صالحی عمران، استادیار دانشگاه مازندران
- ❖ دکتر علیرضا عصاره، استادیار دانشگاه شهید رجایی
- ❖ دکتر محمد عطاران، استادیار دانشگاه تربیت معلم
- ❖ دکتر مجید علی عسگری، استادیار دانشگاه تربیت معلم
- ❖ دکتر کورش فتحی، دانشیار دانشگاه شهید بهشتی
- ❖ دکتر وحید فلاح، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی
- ❖ دکتر علیرضا کیامنش، استاد دانشگاه تربیت معلم
- ❖ دکتر زهرا گویا، دانشیار دانشگاه شهید بهشتی
- ❖ دکتر رحمت اله مرزوقی، استادیار دانشگاه شیراز
- ❖ دکتر محمود مهر محمدی، استاد دانشگاه تربیت مدرس
- ❖ دکتر رضا نوروززاده، معاون اجرایی مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی
- ❖ دکتر کیومرث نیاز آذری، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی ساری
- ❖ دکتر علی یزدانپناه فوذری، استادیار دانشگاه علوم پزشکی مازندران

دبیر اجرایی

* دکتر مرتضی محسنی

اعضای کمیته‌ی اجرایی

- ❖ دکتر غلامرضا پیروز
- ❖ دکتر مرتضی محسنی
- ❖ دکتر صمد ایزدی
- ❖ دکتر باقر یعقوبی
- ❖ دکتر حیدر جانعلیزاده چوب‌بستی
- ❖ آقای حسین یحیی‌زاده
- ❖ آقای شعبان میری رکاوندی
- ❖ آقای جواد زواری امیری
- ❖ آقای محمود علی اکبری
- ❖ آقای نبی‌الله واحدی
- ❖ آقای حمید اکبری

حمایت کنندگان

- انجمن آموزش عالی ایران
- پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش
- پژوهشکده مطالعات فرهنگی-اجتماعی
- دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری
- دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر
- دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل
- دانشگاه شهید رجائی تهران
- سازمان آموزش و پرورش استان مازندران
- سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- کمیسیون ملی یونسکو
- مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی
- مرکز ملی مطالعات جهانی
- مؤسسه پژوهشی و برنامه‌ریزی درسی و نوآوری های آموزشی

اعضاء کمیته داوران

- دکتر حیدر جانعلی زاده، استادیار دانشگاه مازندران
- دکتر محمد جواد پور، عضو هیأت علمی سازمان تربیت بدنی
- دکتر محمد حسنی، عضو هیأت علمی مؤسسه پژوهشی و برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی
- دکتر رضوان حکیم زاده، استادیار دانشگاه تهران
- دکتر ابراهیم حلاجیان، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی قائمشهر
- دکتر حسینجان دائی زاده، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی
- دکتر علی رحمانی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی بابل
- دکتر محمود شارع پور، دانشیار دانشگاه مازندران
- دکتر حکیمه السادات شریف‌زاده، استادیار دانشگاه مازندران
- دکتر ابراهیم صالحی عمران، استادیار دانشگاه مازندران
- دکتر حجت صفارحیدری، استادیار دانشگاه مازندران
- دکتر پروین صمدی، استادیار دانشگاه الزهراء
- دکتر علیرضا عصاره، استادیار دانشگاه شهید رجائی
- دکتر محمد عطاران، استادیار دانشگاه تربیت معلم
- دکتر مجید علی عسگری، استادیار دانشگاه تربیت معلم
- دکتر کورش فتحی واجارگاه، دانشیار دانشگاه شهید بهشتی
- دکتر هاشم فردانش، دانشیار دانشگاه تربیت مدرس
- دکتر وحید فلاح، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی
- دکتر علیرضا کیامنش، استاد دانشگاه تربیت معلم
- دکتر زهرا گویا دانشیار دانشگاه شهید بهشتی
- دکتر رحمت اله مرزوقی، استادیار دانشگاه شیراز
- دکتر محمود مهرمحمدی، استاد دانشگاه تربیت مدرس
- دکتر رضا نوروززاده، معاون اجرایی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی
- دکتر کیومرث نیازآذری، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی ساری
- دکتر سهیلا هاشمی، استادیار دانشگاه مازندران
- دکتر علی یزدانپناه‌نوذری، استادیار دانشگاه علوم پزشکی مازندران
- دکتر باقر یعقوبی، استادیار دانشگاه مازندران

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

- پیشگفتار

محور اول: دیدگاه‌های نظری جهانی‌شدن و برنامه‌ی درسی

ساخت شکنی جهانی‌شدن در برنامه‌های درسی با نظر به اندیشه‌های دریدا

سعید ضرغامی..... ۱۹

بازتاب نظریه‌های جهانی‌شدن بر برنامه‌ی درسی

یدالله مهرعلی‌زاده- مسعود صفایی مقدم..... ۳۴

نقش سرمایه‌ی اجتماعی و سرمایه‌ی فرهنگی در برنامه‌ی درسی جهانی

سعید صفایی‌موحد- مجیدعلی عسگری..... ۴۷

بررسی تحلیلی رویکردهای مختلف به بومی‌ماندن برنامه‌ی درسی در عصر جهانی تدوین محتوا به شیوه‌ی بومی- جهانی

سیدجواد قندیلی- مرضیه عالی..... ۵۹

چالش‌های ناشی از جهانی‌شدن بر برنامه‌های درسی

رضا نوروززاده- محمد آتشک..... ۷۲

تحقیق قوم‌نگاری؛ ضرورتی برای بومی‌ماندن برنامه‌ی درسی در عصر جهانی‌شدن

اکبر رهنما- رضا محمدی چابکی..... ۸۲

مبانی اجتماعی برنامه‌های درسی در عرصه‌ی جهانی‌شدن

محسن آیتی..... ۹۹

تناقضات بومی‌گرایی و جهانی‌شدن

محمدتقی قزلسفلی..... ۱۱۴

نقش برنامه‌های درسی دانشگاهی در بسترسازی فرهنگی در فرایند جهانی‌شدن

زهرا زین الدینی میمند- وحیده علیپور..... ۱۳۳

تبیین فلسفی و اجتماعی از جهانی‌شدن و موقعیتی‌ماندن علم برنامه‌ی درسی

محمد حسن محقق معین..... ۱۵۴

گونه شناسی تئوری‌های چندگانه درجهانی‌شدن و بومی‌ماندن برنامه‌ی درسی

عباس شکاری- خداداد مزدائی..... ۱۶۹

بازاندیشی مفهوم هویت آدمی و تأثیر آن در برنامه‌ی درسی تاریخ بر اساس نظریه‌ی اسلامی عمل

نرگس سجادیه- خسرو باقری..... ۱۹۳

تحلیل مشخصه‌ها و نیازمندی‌های برنامه‌ی درسی نخبه‌پرور برای پرورش بومی‌نخبگان و تعدیل مهاجرت نخبگان در

پدیده‌ی جهانی‌شدن

- سعیدغموری- اردوان مجیدی ۲۱۵
جهانی‌شدن و پیامدهای آن در برنامه‌ی درسی از منظر دین، مدرنیسم و پست مدرنیسم
- حجت الله فانی ۲۳۴
جهانی‌شدن، صلح و حقوق بشر در برنامه‌ی درسی با تأکید بر اسناد بین‌المللی
- همایون مافی- میر حسین کاویار ۲۵۷
تدوین برنامه‌ی درسی ملی در کشاکش‌های دیدگاهی: ۱- جهانی‌شدن و یادگیری جهانی، ۲- تمرکززدایی و تکرنگرایی، ۳- بومی‌گرایی و پایداری، ۴- بنیادگرایی و راست دینی مذهبی، ۵- انتقال دانش و موضوع مداری
- نادر سلسبیلی ۲۷۹
آموزش چند فرهنگی الزامی برای جهانی‌شدن آموزش
- محبوبه خسروی ۳۱۱
برنامه‌ی درسی بومی در پرتو آموزش جهانی
- لیلا صفایی فخری- لیلا شریفیان ۳۳۲
جهانی‌شدن و هویت ملی در برنامه‌ی درسی
- سوسن کشاورز ۳۵۲
بررسی مفروضات هستی‌شناختی (زمان-مکان) در عصر جهانی‌شدن و دلالت‌های آن برای برنامه‌های درسی
- طاهره جاویدی کلاته جعفرآبادی- مرضیه عالی ۳۶۹
جهانی‌شدن و ضرورت تحول در روش‌های یاددهی- یادگیری مبتنی بر رویکردهای فراشناختی
- یحیی صفری- رحمت اله مرزوقی ۳۸۴
جهانی‌شدن و هویت ملی در برنامه‌ی درسی
- محبوبه جمشیدی کوهساری- سیدابراهیم میرشاه جعفری ۴۰۰
نقش تربیت دینی در تحقق صلح جهانی
- بابک شمشیری- رؤیا جعفرنژاد- لیلا جهرمی تادوانی ۴۱۱
برنامه‌ی درسی مبتنی بر تفاهم بین‌المللی، رویکردی متناسب با شرایط جهانی‌شدن
- بابک شمشیری- لیلا جهرمی‌تاودانی- رؤیا جعفرنژاد ۴۳۰
شهروند جهانی و نقش برنامه‌ی درسی در مواجهه با مسایل فراروی آن
- علی‌اکبر زمندی- مجید حبیبی‌پور ۴۴۷
جهانی‌شدن و نسبت آن با برنامه‌ی درسی
- علی ستاری ۴۶۱
نقد و بررسی عناصر برنامه‌ی درسی در رویکردهای پیشرفت‌گرا و محافظه‌کار تربیت شهروندی
- عباس قلتاش- محمدحسین یارمحمدیان- احمدعلی فروغی- سیدابراهیم جعفری ۴۸۰
جهانی‌شدن و بومی‌ماندن در برنامه‌ی درسی: رویکردهایی متعارض یا مکمل
- مرتضی کرمی ۴۹۸

جهانی‌شدن و هویت ملی در برنامه‌ی درسی	
بهشته سهراب- احمد سارانی.....	۵۰۹
جهانی‌شدن و ضرورت برنامه‌های درسی فراتر از استاندارد	
علیرضا عراقیه.....	۵۲۵
بررسی تأثیر جهانی‌شدن بر هویت اجتماعی دانش‌آموزان و کنترل آن از طریق محتوای برنامه‌های درسی کتاب‌های مطالعات اجتماعی و جامعه‌شناسی دوره‌ی متوسطه	
فرشته حاجی‌زاده- ژاله توکلی والا.....	۵۴۱
جهانی‌شدن، بومی‌ماندن و برنامه‌ی درسی	
طیبه یکه- مهدی لقمان‌نیا- هادی پورشافعی.....	۵۵۷
تبیین فلسفی جهانی‌شدن و برنامه‌ی درسی (با رویکرد پست مدرنیسم)	
صغری قاسمی- هادی پورشافعی.....	۵۷۰
جهانی‌شدن، شهروند جهانی و برنامه‌ی درسی	
مهرداد احمدی‌فر- علیرضا صادق‌زاده.....	۵۸۳
جهانی‌شدن: متون درسی و تحول ذهنیت فلسفی	
مهدی رهبری.....	۵۹۳
آموزش جهانی، کلاسی بدون دیوار به‌منظور گسترش بینش‌ها	
غلامرضا حاجی حسین نژاد- مهدی حسین پناه- مرداس شیخی.....	۶۰۹
بررسی امکان و پیش فرض‌های جهانی‌شدن برنامه‌ریزی درسی از منظر ژان پیاژه	
سیدرضا بلاغت- سیده آرزو موسوی.....	۶۲۵
جایگاه هویت بومی- ملی در عرصه‌ی جهانی‌شدن و دلالت‌های آن در طراحی برنامه‌ی درسی	
پروین صمدی- زهرا صدفی طهرانی- زهرا مهماندوست.....	۶۳۷
جهانی‌شدن، برنامه‌ی درسی و خرده فرهنگ‌ها	
جهان اله کرم.....	۶۵۰
برنامه‌ی درسی تربیت شهروندی و تحکیم هویت ملی در عصر جهانی‌شدن	
توران اسفندیاری- حسین رضا طاهری.....	۶۵۹
بررسی راهکارهای تکوین و محافظت از هویت ملی در آموزش و پرورش	
مهدی حسین‌پنا.....	۶۷۷
فلسفه‌ی جهانی و بومی بودن و برنامه‌ی درسی (گذر از قبیله‌گرایی به جهانی)	
یحیی قائدی.....	۶۹۷
جهانی‌شدن و ضرورت برخورداری دانشجویان از دانش شهروندی و مسؤولیت‌پذیری اجتماعی	
صمد ایزدی- منصوره ایران نژاد- زهرا جعفری کرفستانی- مائده زارعی ساروکلانی.....	۷۱۷
برنامه‌ی درسی نمادی و ضرورت توجه به آن در عصر جهانی‌شدن	
علی ایمانزاده- مریم مرندی حیدرلو.....	۷۳۱
ویژگی‌های برنامه‌ی درسی پست مدرن در عصر جهانی‌شدن	
محسن فرمehنی فراهانی- زینب قلی زاده مقدم- مریم عیوضی.....	۷۴۷

تعلیم و تربیت ملی (اسلامی) در پرومهی جهانی شدن و پروژهی جهانی سازی: نگاهی دیگر

- ۷۶۰ مرضیه موحدی محصل طوسی - معصومه کرامتی
جهانی شدن و رسالت فرهنگی برنامه های درسی
- ۷۷۵ زهرا زین الدینی میمند - وحیده علیپور
شاخص های برنامه ی درسی نظام آموزش و پرورش و الزامات نوین در رویکردهای روانشناختی برنامه ی درسی
- ۷۹۱ علیرضا محمد نژاد - زینب سید لاهیجانی
رویکردهای جهانی شدن برنامه ی درسی
- ۸۰۸ سیروس اسدیان
بُعد فرهنگی جهانی شدن و رویکرد بومی گرایی در حوزه ی زبان و آداب و رسوم و ضرورت تجلی بومی گرایی در کتاب های درسی دوره های ابتدایی، راهنمایی و متوسطه
- ۸۲۰ حکیمه السادات شریف زاده
جهانی شدن و آموزش مهارت های زندگی در جامعه ی بومی بخشایش
- ۸۳۳ حبیبه عقیقی بخشایشی
آموزش صلح از طریق رویکرد حل مسأله در عصر جهانی شدن
- ۸۴۲ انسی کرامتی
برنامه ی درسی تربیت دینی پیشرو در عصر جهانی شدن: مبنایی نظری برای نظام آموزش و پرورش عمومی ایران
- ۸۵۶ رحمت اله مرزوقی
جهانی شدن و هویت ملی در برنامه ی درسی
- ۸۷۰ مصلح کهنه پوشی - حمزه محمدی
برنامه ی درسی، مجرای فعلیت صلح جهانی در عصر جهانی شدن
- ۸۸۳ علی اکبر زمندی - مجید حبیبی پور
نظریه های جهانی شدن آموزش و پرورش، و استلزامات آنان برای برنامه ی درسی و آموزش
- ۸۹۸ محرم آقازاده - علیرضا عصاره
جهانی شدن و برنامه ی درسی ملی
- ۹۱۳ علیرضا عصاره - محرم آقازاده
جهانی شدن و هویت ملی در برنامه ی درسی
- ۹۲۷ افسانه زمانی مقدم - امیر حسین محمد داودی
بررسی راهکارهای تکوین و محافظت از هویت ملی در آموزش و پرورش
- ۹۴۸ مهدی حسین پناه - مرداس شیخی
جهانی شدن و برنامه ی درسی ملی
- ۹۶۹ عباس شایسته فر - سید ابراهیم میرشاه جعفری - سید مصطفی شریف
«جهانی شدن و نقش میراث فرهنگی و هویت ملی در برنامه ی درسی»
- ۹۸۸ پروین صمدی - علی محمدی
بررسی راهکارهای تکوین و محافظت از هویت ملی در آموزش و پرورش

- مدیریت دانش در فرایند یاد دهی- یادگیری (الزامات و ضرورتها در راستای بومی‌ماندن و جهانی‌شدن دربرنامه‌ی درسی)
 هادی پورشافعی- محسن آیتی- خیرالنساء رمضان زاده..... ۱۰۰۶
- جهانی‌شدن به مثابه یک تغییر اساسی در برنامه‌ریزی درسی آموزش و پرورش با تأکید بر حفظ بومی‌گرایی در ایران
 اسلام آقاپور- سارا زیاری..... ۱۰۳۱
- رویکردهای برگرفته از تئوری‌های جدید برنامه‌ی درسی در عرصه بومی‌ماندن و جهانی‌شدن
 میکائیل علیپور..... ۱۰۴۳
- بهره‌گیری از آموزش‌های جهانی جهت ترویج دانش بومی و برنامه‌ی درسی
 میکائیل علیپور..... ۱۰۵۱
- مدل کلی نظام برنامه‌ریزی درسی جهانی شده: مسایل و اصول آموزشی
 عباس شکاری- بهجت محرابی راد..... ۱۰۵۹
- بازبینی روایت جهانی‌شدن و بومی‌ماندن برنامه درسی از منظر اشکال (بازنمائی) دانش
 محمود مهر محمدی..... ۱۰۸۱
- محور دوم: مسایل و تأثیرات جهانی‌شدن در برنامه‌های درسی**
- بازار کار جهانی و تأثیر آن بر طراحی برنامه‌ی درسی
 مرتضی کرمی- حسین مؤمنی..... ۱۰۹۸
- تبیین مؤلفه‌های اساسی برنامه‌ی درسی برای ایجاد و توسعه‌ی مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار در اقتصاد جهانی
 ابراهیم صالحی عمران- سعید یغموری..... ۱۱۱۶
- تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره‌ی ابتدایی بر مبنای آموزش مهارت تفکر انتقادی به عنوان یکی از ضرورت‌های عصر جهانی‌شدن
 زینب کرمخانی..... ۱۱۳۲
- جهانی‌شدن و استفاده از شبکه‌های مبتنی بر وب برای تدریس شیمی دبیرستان
 باهره عرشاهی- علی اکبر کلیادی نژاد..... ۱۱۴۵
- معلمان روستا، اینترنت و جهانی‌شدن
 محمد عطاران- خدیجه صفرنواده..... ۱۱۵۳
- بررسی اثرات جهانی‌شدن بر برنامه‌ی درسی
 محمد آتشک..... ۱۱۷۰
- آموزش تفکر انتقادی راهی برای مقابله با جهانی‌شدن امپریالیسم فرهنگی و بومی‌ماندن
 حیدر جانعلیزاده چوبستی- محمد باقر اکبرپور زنگلانی- علی ملکی..... ۱۱۷۹
- جهانی‌شدن و تأثیر آن بر برنامه‌های درسی؛ با تأکید بر الگوهای تدریس
 ابوبکر کریمی- حجت صفار حیدری..... ۱۱۹۶
- اثرگذاری فرصت‌های یادگیری در تعامل جهانی‌شدن و بومی‌گرایی برنامه‌ی درسی و آموزش هنر
 حسن شرفی..... ۱۲۱۶
- تأثیر رسانه و فناوری‌های نوین بر ظهور جامعه‌ی اطلاعاتی و درک چالش‌ها و پارادایم‌های نوین برنامه‌ی درسی ایران در عصر جهانی‌شدن
 سیاوش پورطهماسبی- آذر تاجور..... ۱۲۳۹
- ارایه الگوی مناسب جهانی‌سازی اهداف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
 پریسا زارع- نعمت الله موسی پور- منصوره کافی زاده..... ۱۲۵۸

- جهانی شدن و برنامه های درسی در ایران "بررسی جایگاه "سواد مالی" در برنامه ی درسی آموزش و پرورش ایران" لایلا سلیقه دار ۱۲۷۱
- تبیین رنوس محتوای برنامه ی درسی تربیت شهروند بومی در عصر جهانی شدن از دید اعضای هیأت علمی دانشگاه های شهر تهران مریم عیوضی- زینب قلی زاده مقدم- مهدی سبحانی نژاد ۱۲۸۹
- پیامدهای جهانی شدن برنامه های درسی؛ چالشها و فرصته یحیی معروفی- محمد رضا یوسف زاده ۱۳۱۱
- جهانی شدن و برنامه های درسی تربیت معلم ثریا نیک نیا- محمد رضا امام جمعه ۱۳۳۰
- جهانی شدن و چالش های فراروی آموزش عالی در هزاره ی سوم محمود کاظمی ۱۳۴۹
- برنامه ی درسی پنهان در رهگذر جهانی شدن و بومی ماندن فرشید قاسمی- رحمت الممرزوقی ۱۳۶۳
- پی آمدهای "جهانی شدن" و امپریالیسم زبانی" در برنامه ی درسی آموزش زبان انگلیسی فرهاد قربان دوردی نژاد- محمد رضا امام جمعه ۱۳۷۴
- توجه به جهانی شدن در تحول هدف های آموزش ابتدایی نعمت الله موسی پور- خورشید قربانی پور- مریم صفرنواده ۱۳۸۴
- تحلیل محتوای کتاب های دینی، مدنی، فارسی (بخوانیم) پایه ی چهارم ابتدایی از نظر توجه به مفاهیم جهانی شدن مصطفی شیخزاده ۱۴۰۰
- تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ی متوسطه و پیش دانشگاهی رشته ی علوم انسانی بر اساس مؤلفه ی آموزش صلح سهیلا هاشمی ۱۴۱۷
- بررسی کیفی پیامدهای علمی جهانی شدن و تغییرات بنیادی متضمن آن در محتوای برنامه های درسی آموزش عالی از دید اعضای هیات علمی دانشگاه های شهر تهران مهدی سبحانی نژاد- علیرضا یوزباشی ۱۴۳۵
- کلاس دوستانه با رویکرد جهانی برای یک دنیای کوچک غلامرضا حاجی حسین نژاد- مهدی حسین پناه ۱۴۵۳
- رویکردهای نوین آموزش و پرورش در دهکده ی جهانی علی اکبر عزیزپور شویی- عیسی نیازی ۱۴۶۸
- بررسی ذهنیت و نگرش مدیران آموزشی استان خوزستان نسبت به جهانی شدن و تأثیرات آن عبدالله پارسا- عصمت زمانی- مسعود انصاری ۱۴۸۸
- تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ی ابتدایی بر مبنای آموزش مهارت تفکر انتقادی به عنوان یکی از ضرورت های عصر جهانی شدن زینب کرمخانی ۱۵۰۴
- بازتاب جهانی شدن و هویت ملی در برنامه ی درسی ((مطالعه ی موردی کتاب های درسی پایه ی اول دبیرستان)) مصطفی حسن زاده ۱۵۱۸
- برنامه ی درسی علوم در جهان دانایی محور سمیه لیاقت- محمد عطاران- زهرا نیک نام ۱۵۳۵

جهانی‌شدن و تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها در برنامه‌های درسی

زهرآ زین الدینی‌میمند- وحیده علیپور..... ۱۵۵۵
تحلیل محتوای کتاب‌های فارسی و تعلیمات اجتماعی دوره‌ی ابتدایی براساس میزان برخورداری آن‌ها از مؤلفه‌های
قومی(بومی)، ملی و جهانی‌شدن

شهرزاد شاه‌سنی..... ۱۵۷۱
تأثیر جهانی‌شدن بر برنامه‌ی درسی در حوزه آموزش عالی

فاطمه طاهرپور- مصطفی شریف خلیفه سلطانی..... ۱۵۸۲
رشد آگاهی‌های جهانی دانش‌آموزان کاربردهای تکنولوژی در تدریس و یادگیری مطالعات اجتماعی

عباس شکاری- خداداد مزدائی..... ۱۶۰۰
تجزیه و تحلیل محتوای کتاب‌های درسی پایه چهارم و پنجم دوره‌ی ابتدایی براساس مؤلفه‌های آموزش صلح و حقوق بشر

فرزانه رضائی..... ۱۶۱۸
بررسی توصیفی نقش مدارس متوسطه و برنامه‌ی درسی پنهان در نگرش نسبت به جهانی‌شدن و تقویت هویت ملی

صمد ایزدی- راضیه قربانی قهرمان..... ۱۶۳۸
تأثیر آموزش‌های جهانی در رشد حرفه‌ای معلمان

ابراهیم صالحی عمران- لیلا قنواتی..... ۱۶۵۲
بررسی تأثیرات جهانی‌شدن بر هویت ملی دانش‌آموزان با به راهنمایی در مدارس ایران و راه‌های کنترل این تأثیرات از
طریق برنامه‌های درسی(ادبیات، تاریخ و مطالعات اجتماعی و...)

مهدی مهدوی‌نیا- پرویز مصلی‌نژاد..... ۱۶۶۰
تحول رویکردهای نوین یادگیری - آموزش در فرایند تلفیقی جهانی‌نگری و محلی‌شدن چالش‌ها و مسایل عمده نظام‌های آموزشی

صغری ابراهیمی‌قوام- مرتضی پورموسی..... ۱۶۷۱
تبیین چشم‌انداز نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران در بستر جهانی‌شدن: فرصت‌ها و تهدیدها

کسری بقائی‌پور..... ۱۶۹۱
مدل کلی نظام برنامه‌ریزی درسی جهانی‌شده: مسایل و اصول آموزشی

عباس شکاری- بهجت محرابی راد..... ۱۷۰۰
جهانی‌شدن و چالشهای فراروی آموزش عالی در هزاره سوم

محمود کاظمی..... ۱۷۲۲
آموزش جهانی کلاس بدون دیوار به‌منظور گسترش بینش‌ها

غلامرضا حاجی‌حسین‌نژاد- مهدی حسین‌پناه..... ۱۷۴۰

محمور سوم: تجارب نظام‌های آموزشی در مواجهه با چالش جهانی‌شدن و بومی‌ماندن

تبیین تأثیرات فرهنگی جهانی‌شدن بر آموزش عالی به‌منظور تصریح بازنگری‌های ضروری در اهداف برنامه‌های درسی آموزش عالی ایران

علیرضایوزباشی- مهدی سبحانی‌نژاد- سید محمد قلمکاریان..... ۱۷۶۲
به کارگیری فناوری‌های نوین آموزشی روسیه و مسئله‌ی جهانی‌شدن آموزش

مصطفی اسدی..... ۱۷۷۷
جهانی‌شدن، برنامه‌ی درسی و تأثیر فرهنگ ملل

شهلا علیاری- کوروش فتحی واجارگاه- سیمین تاج شریفی فر..... ۱۷۹۴

- جهانی‌شدن و چشم‌انداز آینده‌ی برنامه‌ریزی درسی در کشورهای در حال توسعه
 یداله مهرعلی‌زاده- سیدمنصور مرعشی..... ۱۸۰۴
- گفتمان‌های جهانی‌شدن و آینده‌ی برنامه‌های درسی در ایران
 مصطفی قادری..... ۱۸۲۳
- نقش اقوام ایرانی در کتاب‌های درسی دوره‌ی ابتدایی در مقایسه با مسایل ملی و بین‌الملل
 کورش فتحی واجارگاه- فاطمه معلم علی آبادی..... ۱۸۳۴
- مقایسه‌ی برنامه‌ی درسی تعلیمات اجتماعی ایران و استرالیا از منظر جهانی‌شدن
 جواد حاتمی- مریم نصیری..... ۱۸۵۲
- جهانی‌شدن و آموزش و پرورش در کشورهای در حال توسعه با نگاهی به ایران
 نادر رازقی..... ۱۸۶۶
- جهانی‌شدن و برنامه‌ی درسی در ایران
 حسن صائمی- مرضیه رشیدی..... ۱۸۷۴
- بین‌المللی‌کردن برنامه‌های درسی در نظام آموزش عالی ایران: چالش‌ها و چشم‌اندازها
 کورش فتحی واجارگاه..... ۱۸۸۹
- جهانی‌شدن؛ آفت کیفیت و خصوصی‌سازی در آموزش (نگاهی بر چالش‌های پیش‌روی مؤسسات آموزش عالی خصوصی ایران در ارتقاء کیفیت)
 ابراهیم صالحی‌عمران- محمد باقر اکبرپور زنگلاتی..... ۱۹۰۳
- بررسی میزان برخورداری کتب درسی فارسی، تاریخ و تعلیمات اجتماعی دوره‌ی راهنمایی تحصیلی از مؤلفه‌های دهگانه تربیتی برای زیستن در جامعه‌ی جهانی
 سیدخالد حسینی- سلیمان آوری..... ۱۹۲۳
- ارائه‌ی الگوی پیشنهادی برای راه‌اندازی پروژه‌ی آموزش جهانی در ایران بر مبنای مدل ۴ بعدی آموزش جهانی و تجربه کشور آلبانی
 پرویز ساکتی- مهدی محمدی..... ۱۹۳۰
- جهانی‌شدن و اصلاحات در آموزش عالی
 علی‌اصغر سعیدی..... ۱۹۴۶
- "فرهنگ قومی و نقش آن در جهانی‌شدن با تأکید بر برنامه‌ریزی درسی در دوره‌های ابتدایی و راهنمایی"
 ناصر یعقوب‌نژاد- مجید علی عسگری..... ۱۹۵۹
- سنت آموزش ریاضی در دوران طلایی ایرانی/اسلامی: تمثیلی برای جهانی‌شدن و بومی‌ماندن
 زهرا گویا، دانشگاه شهید بهشتی..... ۱۹۷۹
- بررسی میزان دانش و آگاهی دبیران مطالعات اجتماعی و دینی و قرآن استان فارس از ابعاد آموزش و پرورش جهانی
 مهدی محمدی- عباس اناری نژاد..... ۱۹۸۸
- بررسی چشم‌انداز نظام آموزشی تربیتی ایران و رویکرد آن در مواجهه با جهانی‌شدن
 سیدعلی سلیلی- مائده بابازاده شاره..... ۲۰۰۹
- بررسی جایگاه مولفه‌های جهانی‌شدن، صلح و حقوق بشر در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی
 حسین جعفری ثانی- غلامعلی سیفی- محمد یوسف آبادی..... ۲۰۱۸

بررسی جایگاه مولفه‌های جهانی شدن، صلح و حقوق بشر در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی

حسین جعفری ثانی*

غلامعلی سیفی**

محمد یوسف آبادی***

چکیده

جهانی‌شدن به مجموعه‌ای از دگرگونی‌ها اطلاق می‌شود که نه تنها عرصه‌های سیاست و اقتصاد، بلکه علم، فرهنگ و شیوه زندگی را دگرگون می‌سازد. در این راستا جهانی‌شدن در بعضی از زمینه‌ها به واقعیت نزدیک شده است، اما در برخی حوزه‌ها از جمله آموزش و پرورش چالش‌های فراوانی در پیش رو قرار دارد. هدف اصلی این پژوهش مطالعه جایگاه مولفه‌های جهانی شدن، صلح و حقوق بشر در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی است. روش مطالعه از نوع تحلیل محتوا و واحد تحلیل واحد تحلیل جملات، تصاویر، پرسشها و فعالیتهای کلاسی بوده که مستقیماً به مولفه‌های مورد نظر ما اشاره داشته است. پس از تعیین معیارها و مولفه‌های جهانی شدن، صلح و حقوق بشر و حقوق کودکان، و اعتبارسنجی آنها توسط متخصصان، به بررسی پراکندگی مولفه‌های فوق در کتابهای درسی پرداخته شد. شناسایی این جنبه‌ها و ملاحظه آنها از این جهت حائز اهمیت است که یکی از مهمترین منابع در سیستم آموزش و پرورش کتاب‌های درسی

* عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

** کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی

*** کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

می باشد. این پژوهش یکی از مهمترین عناصر نظام آموزش و پرورش یعنی کتب دوره ابتدایی را با توجه به مفاهیم جهانی شدن، صلح و حقوق بشر مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده و ضمن بررسی نقاط ضعف و قوت برنامه درسی به ارائه راهکارهای مناسب پرداخته است.

اطلاعات و داده های حاصل از این پژوهش نشان دهنده این مطلب است که در کتابهای دوره ابتدایی به مؤلفه های جهانی شدن، صلح و حقوق بشر به میزان کمی توجه شده و اشکالاتی بر این کتابها از نظر اصول سازماندهی وارد است.

واژه‌های کلیدی: جهانی شدن- صلح - حقوق بشر - برنامه درسی.

مقدمه

کتاب درسی یکی از مهم ترین مراجع و منابع یادگیری دانش آموزان در هر نظام آموزشی است و در ایران نیز یکی از مهم ترین نقش ها را در برنامه های درسی ایفا می نماید. به عبارت دیگر در ایران بیشتر فعالیتهای آموزشی در چارچوب کتاب درسی صورت می گیرد و بیشترین فعالیت ها و تجربه های آموزشی، دانش آموز و معلم حول محور آن سازماندهی می شود. این واقعیت باعث شده است که صاحب نظران و پژوهشگران بررسی محتوای آموزشی دوره های تحصیلی را با توجه به نیازهای فراگیران مورد بررسی و تحلیل قرار دهند. بدین منظور در این پژوهش به تحلیل محتوای کتابهای درسی دوره ابتدایی از منظر پرداختن این مواد درسی به ابعاد جهانی شدن، صلح و حقوق بشر پرداخته شده است.

بیان مسأله و ضرورت پژوهش:

کتاب درسی یکی از مهم ترین مراجع و منابع یادگیری دانش آموزان در هر نظام آموزشی است. تحلیل محتوا کمک می کند تا مفاهیم، اصول، انگیزه ها، نیازها، نگرشها و کلیه ی اجزای مطرح شده در محتوای آموزشی مورد بررسی علمی و عملی قرار گرفته و با اهداف مورد نظر مقایسه شود، همچنین به برنامه ریزان و مؤلفان کتاب های درسی کمک می کند تا در هنگام تهیه کتاب درسی تصمیمات صحیحی اتخاذ نمایند. با توجه به این که جهانی شدن یک امر ضروری برای آموزش و پرورش هر

کشوری است، در این پژوهش مسئله اصلی این است که در کتابهای فارسی و تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی به مؤلفه‌های جهانی شدن، صلح و حقوق بشر به چه میزان توجه شده و میزان پراکندگی آنها در این کتابها چگونه است.

پیشینه پژوهش:

اصطلاحاتی چون globalization, globalize, globalizing از حدود سالهای ۱۹۶۰ رواج عام یافته است، ولی واژه جهانی "globale" بیش از چهارصد سال قدمت دارد. فرهنگ وبستر یکی از نخستین فرهنگ‌های معتبری است که برای اولین بار در سال ۱۹۶۱ تعاریفی برای واژه‌های globalization و globalism ارائه کرده است. (کدیور ۱۰۵).

خاستگاه جهانی شدن چنان که نظریه پردازان بحث کرده اند، عرصه‌ای به جز تعلیم و تربیت است، ولی تعلیم و تربیت به علت ارتباط متقابل و عمیقی که با حوزه‌های مختلف معرفت و ارکان زندگی بشر دارد ناگزیر از تأثیر است و باید مطابق با تحولات در جامعه، تجدید ساختار یا بتواند پاسخگوی نیازها و خواسته‌های افراد جامعه باشد و جامعه را در جهت تعالی سوق دهد. (عطاران ۸۳)

در باره میزان تناسب و سنخیت بین مباحث جهانی شدن و تعلیم و تربیت باید خاطر نشان کرد که، جهانی شدن، صرفاً یک بحث تربیتی نیست و در بیشتر موارد وجه اقتصادی آن منظور بوده است. در واقع وجوه مختلف جهانی شدن با هر انگیزه‌ای که شروع و پدیده‌ی جهانی اتفاق بیفتد، پیامدش دامنه همه حوزه‌ها را خواهد گرفت و به دنبال آن در تعلیم و تربیت، سیاست و فرهنگ تأثیر گذار خواهد بود. به علت وابستگی و ارتباط متقابل این عوامل با تعلیم و تربیت، لزوماً هر تحولی که در حوزه‌های مذکور اتفاق بیفتد به طبع نظام تعلیم و تربیت را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

واقعیت آن است که جهان در ابعاد مختلف فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به سمت همگون شدن و ادغام بیشتر و یا به تعبیری جهانی شدن پیش می‌رود. جهانی شدن چیزی بیش از بین‌المللی سازی، عالم گیر سازی و یا به معنای ساده، نوسازی در مفهوم غربی سازی آن است (مرزوقی ۸۳).

فرایند جهانی شدن الزامی است که امروزه به ویژه در سطح فرهنگ در حال بسط و

گسترش است و لازم است تا نهادهای آموزشی و تربیتی به آگاهی بخشی در این زمینه اقدام کنند، چرا که امور ملی و محلی پیوند و مرتبط می‌شوند.

لازم است که انسانها به گونه‌ای تربیت شوند که حضوری فعال در عرصه مبادلات و حتی در مفهوم منفی آن به شکل تقابلات فرهنگی داشته باشند. بنابراین آگاه‌سازی دست‌اندرکاران مسئولان، مربیان، معلمان و دانش‌آموزان از مقوله جهانی‌شدن و تاثیرات آن و شناخت فرصتها و تهدیدهای آن به منظور مقابله‌ای منطقی و خردمندانه با این پدیده بسیار ضروری است (مرزوقی ۸۳).

مفهوم جهانی‌شدن یک پدیده چند بعدی است و بدون تردید آثار قهری آن قابل تسری به همه فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و بالاخص فرهنگی در جوامع بشری خواهد بود.

هر چند سابقه طرح آموزش و پرورش جهانی را می‌توان در اندیشه‌های سیسرون و ابن‌خلدون مشاهده کرد اما آمینوس کمینوس اولین بار به طور رسمی موضوع آموزش و پرورش جهانی را طرح کرد. کمینوس در زمان خود شاهد حوادث تلخی چون اختلافات فرقه‌های مذهبی، جنگ‌های قبیله‌ای و طبقه‌بندی اجتماعی بود. بنابراین بحث آموزش فراگیر و جهانی را عنوان کرد او معتقد است که تربیت همواره در معرض تهدید تعصب و کوتاه‌فکری‌های محلی بوده و اجبار و جهالت در همه جا پیشرفت بشریت را تهدید می‌کند او می‌گوید: تا هنگامی که ملت‌ها علیه یکدیگر می‌جنگند پیشرفت زیاد ممکن نیست. صلح برای تربیت حقیقی تجملی نیست بلکه ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. دانش فقط در یک محیط صلح‌آمیز پیروز می‌شود و عقل تنها در زمان صلح رشد می‌کند (حسینی ۸۳).

عریضی و عابدی (۱۳۸۲) در مقاله‌ای به تحلیل محتوای کتاب‌های درسی بر حسب سازه‌ی انگیزه‌ی پیشرفت تحصیلی پرداخته‌اند. ابزار پژوهش دارای ۵ مولفه اصلی و ۱۲۵ مولفه فرعی است و پایایی آن بر اساس نسبت مؤلفه‌های مورد توافق به کل مؤلفه‌ها بر اساس ۰/۹۳ گزارش شده و نتایج تحقیق نشان داده است که کتاب‌های ریاضی و علوم تجربی بیش از سایر کتب درسی به سازه‌ی انگیزه پیشرفت توجه نموده‌اند، کتابهای فارسی، دینی و قرآن تا حدودی به آن پرداخته‌اند و کتابهای تعلیمات

اجتماعی در توجه به این سازه ضعیف بوده اند.

سبحانی نژاد و فردانش (۱۳۷۹) در پژوهشی تحت عنوان مسئولیت پذیری اجتماعی در برنامه درسی کنونی دوره ابتدایی ایران میزان توجه به انواع مسئولیتهای اجتماعی و ابعاد سه گانه ای در سه عنصر هدف، محتوا و روش تدریس برنامه درسی مورد بررسی قرار داده اند. یافته های پژوهش نشان داد که ۱۷/۷ درصد اهداف مصوب دروس دوره ابتدایی به رشد مسئولیت پذیری اجتماعی اختصاص داشته، هر چند این توجه عمدتاً به مسئولیتهای دینی - اجتماعی، مدنی و بعد شناختی مسئولیتهای اجتماعی بوده است.

ایمانی و مظفر (۱۳۸۳) در تحقیقی به تحلیل محتوای کتاب هدیه های آسمان و کتاب کار پایه دوم دبستان چاپ سال ۱۳۸۱ در مقایسه با تعلیمات دینی چاپ سال ۱۳۸۰ پرداخته اند. و به تحلیل محتوایی متن، پرسشها و تصاویر کتابها از طریق ضریب درگیری دانش آموزان با کتابها پرداخته اند نتایج حاکی از آن است که ضریب درگیری دانش آموزان با متن و تصاویر در کتاب تعلیمات دینی و کتاب هدیه های آسمان و کتاب کار پایین است و منجر به درگیری دانش آموزان و تصاویر نمی شود. اما ضریب درگیری ۱/۱ در پرسشها بیانگر این امر است که کتاب هدیه های آسمان موجب درگیری بیشتر دانش آموزان شده در حالی که کتاب قبلی در این زمینه ضعیف است.

شیخاوندی، داور پژوهشی تحت عنوان بازتاب هویت های جنسیتی در کتاب های تعلیمات اجتماعی آموزش ابتدایی و دوره راهنمایی تحصیلی انجام داده است. نتایج نشان داد که تنها در کتاب تعلیمات اجتماعی سال اول راهنمایی تا حدی آگاهانه تعادلی در تکوین هویت جنسیتی دختر و پسر برقرار شده است. در کتابهای دوم و سوم راهنمایی هویت جنسیتی کمرنگ شده است (فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۸۷).

حجازی مقاله ای تحت عنوان اصلاح سیمای زن در کتاب های دوره ابتدایی: راهی به سوی دستیابی به فرصت های برابر با هدف شناسایی وضعیت زن در کتاب های درسی دوره ابتدایی ۳۲ جلد کتاب این دوره در ۵ محور (تصاویر، اسامی، خانواده، فعالیت و شخصیت ها) مورد تحلیل محتوا قرار داد. یافته ها نشان داد که حضور زنان و دختران کمتر از حضور مردان - پسران است. مادران همیشه نقش حاشیه ای را در خانواده دارند، زنان هویت شغلی ندارند و به صورت مستقل ارایه نشده اند (فصلنامه تعلیم و تربیت

شماره ۸۷).

نوریان (۱۳۸۶) در مقاله‌ای تحت عنوان تحلیل محتوای کتاب‌های درسی سال اول دبستان در ایران درصدد بررسی چگونگی ارتباط متون نوشتاری، تصویرها و تمرینها با هدفهای کتاب‌های درسی «بخوانیم و بنویسیم» پایه اول بود و با روشهای متداول در آمار توصیفی با استفاده از روش تحلیل محتوا، متون نوشتاری درسها، تصویرها و تمرینهای کتاب‌های مذکور بر اساس هدفهای جزئی مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج به دست آمده مبین آن بودند که ۲۵/۷٪ از هدفهای جزئی بدون متن نوشتاری و ۴۳/۱٪ از هدفهای جزئی بدون تصویر، ۱۴/۷٪ از هدفهای جزئی بدون تمرین‌اند.

روش پژوهش:

این پژوهش از نوع پژوهشهای توصیفی است و روش آن روش تحلیل محتوا است. واحد تحلیل جملات، تصاویر، پرسشها و فعالیتهای کلاسی بوده که مستقیماً به مولفه‌های مورد نظر اشاره داشته است. مولفه‌ها با توجه به پیشینه تحقیق و نظر برنامه‌ریزان درسی انتخاب و مورد تایید قرار گرفته است. جامعه آماری مشتمل بر کتابهای دوره ابتدایی چاپ سال ۱۳۸۶ است که از میان آنها کتابهای فارسی بخوانیم پنج پایه و همچنین کتابهای اجتماعی سوم و تعلیمات اجتماعی چهارم و پنجم مورد تحلیل قرار گرفتند. بدین منظور جداولی برای تحلیل طراحی شد که مولفه‌های جهانی شدن، صلح و حقوق بشر در آن گنجانده شد و بعد از تحلیل کتابها، دادهای اولیه ثبت شد. جدول شماره ۱ نمونه‌ای از جداول فوق می‌باشد.

جدول شماره (۱)

موضوع	مولفه	تعداد در کتاب فارسی اول	تعداد در کتاب فارسی دوم	تعداد در کتاب فارسی سوم	تعداد در کتاب فارسی چهارم	تعداد در کتاب فارسی پنجم	تعداد در کتاب اجتماعی	← و سایر کتابها
صلح	۱							

							۲	
							۳	
							و سایر موا فه‌ها	

سپس تعداد کل مؤلفه‌های اشاره شده در هر کتاب به درصد محاسبه و در نمودارهای مربوطه ترسیم شد. این شیوه بدین گونه بود که تعداد کل توجه به یک موضوع مثلاً صلح در کتاب فارسی یک پایه نسبت به کل توجه به آن موضوع در کتابهای پنج پایه، به درصد محاسبه شد، که درصد گیری بصورت دایره ای در ذیل آورده شده است.

ابعاد جهانی شدن و مؤلفه‌های آن:

۱- جهانی شدن و بعد اجتماعی آن:

روند جهانی شدن با سرعت چشم گیری بر نهاد خانواده، تأثیر گذار است: تغییر الگوها و سبک‌های زندگی، تغییر نقش‌ها و روابط موجود در خانواده، کاهش ازدواج و افزایش طلاق، عدم رضایت فردی و اجتماعی، افزایش تعارضات ارزشی درون خانواده... از نظر جمعیتی نیز پیامدهایی را چون افزایش حجم ارتباطات و جابجایی‌های جمعیتی، افزایش مهاجرت‌های درون و برون مرزی، شهرگرایی و شهرنشینی، پیروری و جوانی جمعیت، فرار مغزها... تشکیل گروه‌های همسالان و انواع باندهای اجتماعی... عوامل فوق‌دربر هم ریختن نظم اجتماعی و تعادل اجتماعی به ویژه در جوامع در حال توسعه، بسیار مؤثر است.

مؤلفه‌های بعد اجتماعی جهانی شدن:

۱. توانایی درک، پذیرش و تحمل تفاوت‌های فرهنگی

۲. روحیه خود اتکایی، خود رهبری، عزت نفس و خود پنداره مثبت و تمایل به

پذیرش و ایفای نقش‌های اجتماعی

۳. تقویت مهارت انجام کارهای گروهی
 ۴. برانگیختن حس حرمت به انسان در سطح ملی و جهانی
 ۵. توجه و تاکید بر مهارت‌های زندگی
 ۶. ایجاد توانایی در دانش آموزان نسبت به پذیرش مسئولیت
 ۷. برقراری رابطه مفید و موثر و متقابل با دیگران
 ۸. توجه به نظم و ترتیب و اهمیت یافتن دانایی
 ۹. تمایل به تغییرات زندگی و عادات مصرف خود به منظور حفظ محیط زیست و محافظت از منابع زیست - محیطی
 ۱۰. هم دلی، هم دردی، کمک رسانی و رشد مهارت های زبانی
- ۲- جهانی شدن و بعد اقتصادی آن :
- جهانی شدن اقتصاد قدرت کنترل دولت ها بر نقل و انتقالات مالی و فناوری را کاهش می دهد و به تعامل میان ملت ها می افزاید. همچنین رقابت سرمایه را از محدوده های جغرافیای خاص خارج نموده و در سطح جهان، بی قید و شرط و فراگیر می کند و نظامهای منطقه ای جدیدی را شکل می دهد. (پیشگاهی فرد، ۱۳۸۰، ص ۵۶)
- مؤلفه های بعد اقتصادی جهانی شدن:
۱. وجود بازارهای مختلف در نقاط مختلف دنیا
 ۲. آزادی و گسترش تبادلات اقتصادی
 ۳. سرمایه گذاری های مشترک
 ۴. انقلاب در تکنولوژی اطلاعات، ارتباطات و حمل و نقل
 ۵. تقسیم کار بین المللی
 ۶. اهمیت داد و ستد بین افراد
 ۷. توجه به منابع محدود و صرفه جویی در منابع و
 ۸. استفاده بهینه و مناسب از منابع موجود
 ۹. وجود سازمانهای اقتصادی مختلف در سطح ملی و جهانی
 ۱۰. توانمندی اقتصادی با رشد و بهبود همکاری های اقتصادی
- ۳- جهانی شدن و بعد سیاسی آن:

در بعد جهانی شدن سیاست، آنچه به عنوان پرسش بنیادی مطرح است، جایگاه نقش دولتها در فرایند جهانی شدن است. زیرا اکنون مفاهیمی چون: قدرت، قلمرو، مالکیت، حاکمیت و امنیت، دستخوش تغییر شده و به همین خاطر نیز بسیاری از اصول و مبانی جهانی شدن مورد پذیرش نظامهای حکومتی درون گرا واقع نمی شود. (اویسی و بخشی، ۱۳۸۲، ص ۱۳)

مؤلفه های بعد سیاسی جهانی شدن:

۱. توجه به توسعه ارتباطات بین المللی
۲. وجود سازمانهای بین المللی
۳. وجود تمدن های گوناگون و گفتگو بین تمدن های مختلف
۴. تاکید برمسائل روز جامعه در سطح منطقه ای، ملی و جهانی
۵. ایجاد حساسیت نسبت به وقایع و رویدادهای سیاسی در سطح منطقه و جهانی
۶. آشنایی با علل و پیامدهای نابرابری قدرت، ثروت و دانایی در سطح جهان
۷. آموزش تبیین علمی رویدادهای سیاسی و تقویت مهارت فکر کردن، قضاوت کردن، اظهارنظر و تصمیم گیری در این حوزه
۸. ایجاد روحیه امیدواری، اعتماد به نفس و ضرورت تغییر در برابر فرآیند جهانی شدن
۹. آموزش شهروند جهانی با ارائه ی اطلاعات لازم و ایجاد نگرش های مناسب نسبت به رویکردهای جهانی
۱۰. قانون مداری
۱۱. پیشگیری از منازعات

۴- جهانی شدن و بعد فرهنگی آن:

کانون اصلی بیم ها و امیدهای مربوط به جهانی شدن، چشم اندازی است که به روی فرهنگ کشیده می شود و در حقیقت فرهنگ بن مایه جهانی شدن را صورت بندی می کند. از همین رو ست که فرهنگ در سالهای اخیر بشدت مورد توجه جامعه شناسان و نظریه پردازان اجتماعی قرار گرفته است. بعضی از پژوهشگران معتقدند که: «جهانی شدن را می توان جنبه ای از فرهنگی شدن روزافزون زندگی اجتماعی به

شمار آورد». (اویسی و بخشی، ۱۳۸۲، ص ۱۶)

فرهنگ در باورها، پندار، کردار و گفتار مردمان خودنمائی می‌کند و ریشه در وجدان جمعی دارد و در جریان تربیت، در وجدان فردی تجلی پیدا می‌کند. به معنای دیگر، فرهنگ، روح اقوام و ملت‌هاست و دگرگونی و نابودی آن بسیار بطی و کند است. هویت اقوام و ملل از فرهنگ و خرده فرهنگ آنان بر می‌خیزد. از همین روی هستی فرهنگ در هویت ملل نهفته است. هستی و هویت ملی از فرهنگ کلان ملی نشأت می‌گیرد. بنابراین این دو حامل و محمول به سادگی از بنیاد دگرگون نمی‌شوند و به آسانی زیر پرتو شبکه‌های رسانه‌ای پژمرده نمی‌گردند. (خویشاوندی، ۱۳۸۲، ص ۸)

مؤلفه‌های بعد فرهنگی جهانی‌شدن:

۱. آگاهی میراث فرهنگی ،
۲. مقابله با تخریب محیط زیست ،
۳. به رسمیت شناختن ملیت و فرهنگ خویش
۴. توجه به عادات مصرف
۵. رشد و توسعه فرهنگ و احترام به فرهنگ‌های دیگر
۶. توجه به مذهب‌های مختلف و لزوم احترام به آنها
۷. پرهیز از مطلق‌انگاری فرهنگ خود در عین حفظ هویت ملی
۸. آشنایی با توانایی‌ها و محدودیت‌های فرهنگ خود و دیگران .
۹. ایجاد بستر مناسب جهت رواج و تقویت روحیه علمی و تحقیقی در بین دانش‌آموزان و معلمان
۱۰. توجه به دیدگاه‌ها ، نگرش‌ها و عقاید مختلف

صلح:

مراد از صلح که یکی از هدف‌های اساسی در صحنه بین‌المللی است حالت طبیعی و بدون جنگ است. حالتی که در آن ، همزیستی مسالمت‌آمیز و شرافتمندانه رواج دارد و جزو ارزشمندترین و اصولی‌ترین نیازهای بشری است که در سایه آن ، زندگی اجتماعی در تعادل و توازن به سر می‌برد و آدمیان به جای درگیری و اختلافات ، توان خود را جهت تأمین زندگی مناسب به کار می‌گیرند. (برزنونی ، ۱۳۸۴، ص ۸۱)

مؤلفه های صلح:

۱. احترام به یکدیگر
۲. رعایت حقوق اجتماعی
۳. ایجاد نگرش در دانش آموزان نسبت به صلح جهانی
۴. همزیستی مسالمت آمیز
۵. حل چالش ها و تعارض هایی به نحو مسالمت آمیز
۶. ایجاد نگرش در دانش آموزان در پذیرش عدم تبعیض
۷. بیان آزادانه دیدگاهها
۸. دوستی
۹. تقویت ارزشهای معنوی و انسانی چون صلح ، نوع دوستی ، همدردی
۱۰. پرهیز از خود محوری و ایجاد نگرش مثبت نسبت به تفاوت های جنسیتی ، قومی و نژادی

حقوق بشر:

موضوع جهانی شدن، توسعه و حقوق بشر در گفتار دبیرکل سازمان ملل، آقای کوفی عنان به خوبی بیان شده است. از نظر وی، «ترکیب توسعه نیافتگی، جهانی شدن و تحولات سریع آن چالش های ویژه تری را بر حقوق بشر بین المللی وارد ساخته است. اما دنبال کردن مباحث توسعه، مشارکت در جهانی شدن و مدیریت تغییرات همگی باید انگیزه هایی در خدمت حقوق بشر باشند.»

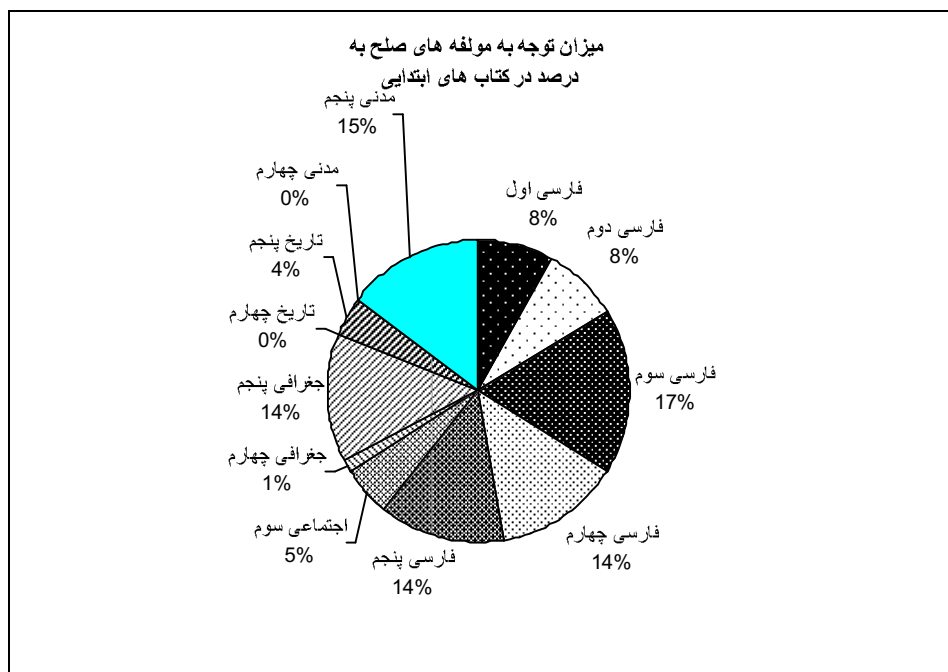
این موضوعات، نقاط توجه سنتی به حقوق بشر را به سمت مسائلی چون تجارت، همیاری در توسعه، سیاست های پولی و مالی، بدهی خارجی، شرکت های فراملی و محیط زیست سوق می دهد. در این جهت گیری، تحلیل های اقتصادی باید مکمل تحلیل های سیاسی و حقوقی باشند. به علاوه چارچوب سنتی دولت محوری جای خود را به مسؤولیت حقوق بشری دیگر بازیگران می دهد. (استینرو آلستون)

مؤلفه های حقوق بشر:

- ۱- حق حیات ، (حق زیستن در محیطی پاک)

- ۲- توسعه‌ی نگرش احترام آمیز نسبت به منزلت انسان و شناخت تنوع و تفاوت های فردی
 - ۳- حق برخورداری از آموزش
 - ۴- هر کس حق دارد که از آزادی فکر ، وجدان و مذهب بهره مند شود
 - ۵- اساس و منشاء قدرت حکومت اراده مردم است
 - ۶- هر کس به عنوان عضو اجتماع حق امنیت اجتماعی دارد
 - ۷- هر کس حق دارد کار کند ، کار خود را آزادانه انتخاب نماید ، شرایط منصفانه و رضایت بخشی برای کار خود خواستار باشد و در مقابل بیکاری مورد حمایت قرار گیرد .
 - ۸- همه در برابر قانون مساوی هستند
 - ۹- تمام افراد بشر آزاد به دنیا می آیند و از لحاظ حیثیت و حقوق با هم برابرند
 - ۱۰- تمایل به فدا کردن منافع شخصی به سود جمع و درک حیثیت انسانی
- یافته ها :

نمودار شماره (۱)

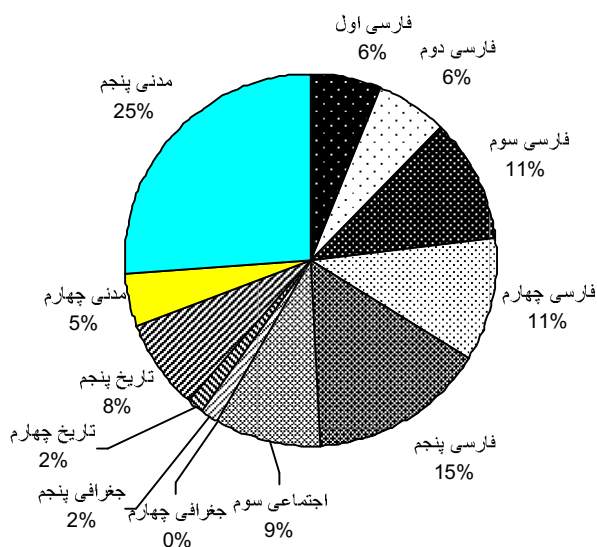
جدول شماره (۱)

کتاب ها	فارسی اول	فارسی دوم	فارسی سوم	فارسی چهارم	فارسی پنجم	اجتماعی سوم	مدنی چهارم	مدنی پنجم	جغرا فی چهارم	جغرا فی پنجم	تاریخ چهارم	تاریخ پنجم
درصد	۸%	۸%	۱۷%	۱۴%	۱۴%	۵%	۰%	۱۵%	۱%	۱۴%	۰%	۴%

همان طور که ملاحظه می شود داده ها در جدول شماره (۱) نشان دهنده این مطلب است که کتابهای مذکور از نظر اصول سازماندهی عمودی و افقی دارای اشکالاتی هستند : مثلاً میزان توجه به مؤلفه های صلح در کتابهای جغرافی ، مدنی و تاریخ پایه چهارم نسبت به کتابهای دیگر کمتر است.

نمودار شماره (۲)

میزان توجه به مؤلفه‌های حقوق بشر به
درصد در کتاب‌های ابتدایی

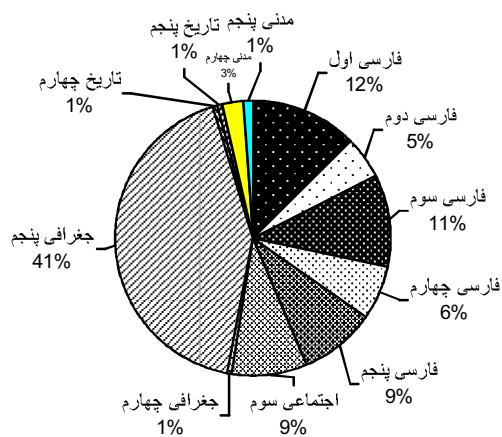
جدول شماره (۲)

کتاب ها	فارسی اول	فارسی دوم	فارسی سوم	فارسی چهارم	فارسی پنجم	اجتماعی سوم	مدنی چهارم	مدنی پنجم	جغرافی چهارم	جغرافی پنجم	تاریخ چهارم	تاریخ پنجم
درصد	۶٪	۶٪	۱۱٪	۱۱٪	۱۵٪	۹٪	۵٪	۲۵٪	۰٪	۲٪	۲٪	۸٪

داده‌ها نشان‌دهنده این مطلب است که میزان توجه به مؤلفه‌های حقوق بشر از نظر سازماندهی عمودی، از یک نظم خاصی پیروی می‌کند، ولی از نظر سازماندهی افقی به خصوص در پایه‌های چهارم و پنجم، پراکندگی مؤلفه‌ها نظم خاصی ندارند.

نمودار شماره (۳)

میزان توجه به مؤلفه‌های فرهنگی
به درصد در کتاب‌های ابتدایی

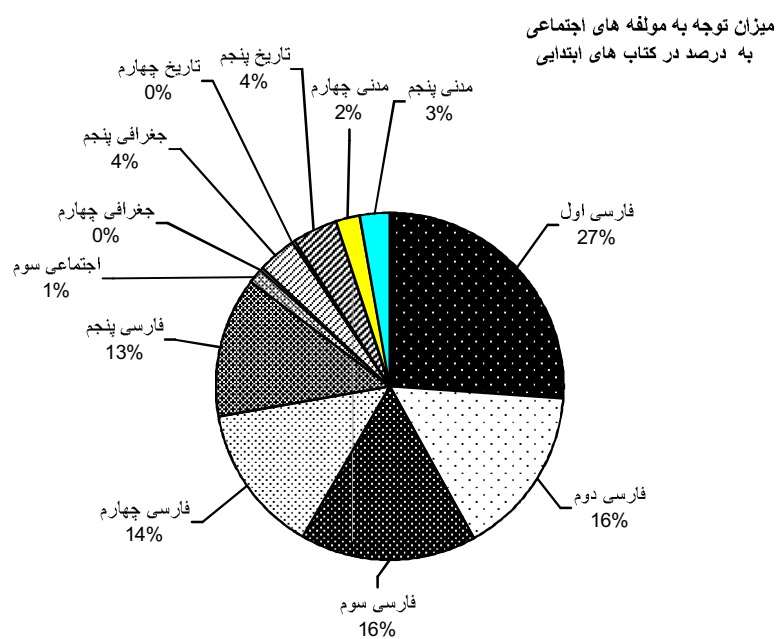

جدول شماره (۳)

کتاب ها	فارسی اول	فارسی دوم	فارسی سوم	فارسی چهارم	فارسی پنجم	اجتماعی سوم	مدنی چهارم	مدنی پنجم	جغرافی چهارم	جغرافی پنجم	تاریخ چهارم	تاریخ پنجم
درصد	۱۲٪	۵٪	۱۱٪	۶٪	۹٪	۹٪	۳٪	۱٪	۱٪	۴۱٪	۱٪	۱٪

اطلاعات حاصل از نمودار نشان دهنده این مطلب است که سازماندهی افقی و عمودی محتوای کتابها از نظر میزان توجه به مؤلفه‌های فرهنگی به خصوص در کتابهای پایه پنجم بطور چشم گیری دوچار مشکل است.

نمودار شماره (۴)

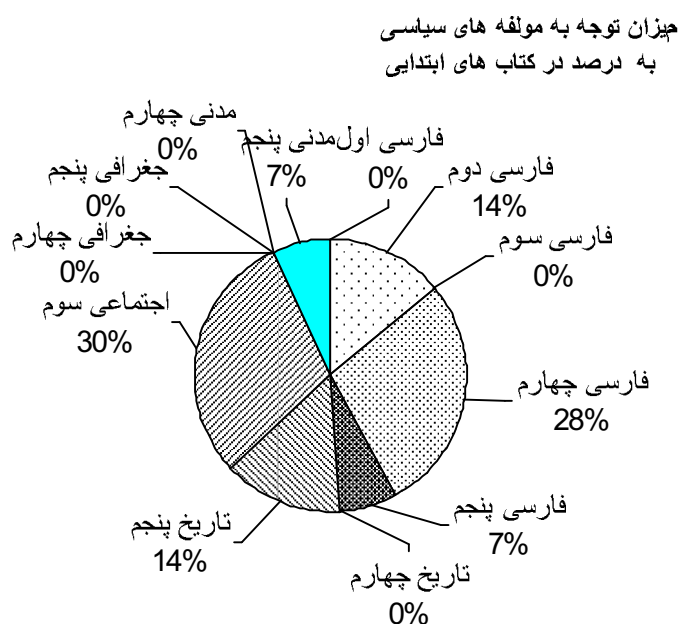

جدول شماره (۴)

کتاب ها	فارسی اول	فارسی دوم	فارسی سوم	فارسی چهارم	فارسی پنجم	اجتماعی سوم	مدنی چهارم	مدنی پنجم	جغرافی چهارم	جغرافی پنجم	تاریخ چهارم	تاریخ پنجم
درصد	27%	16%	16%	14%	13%	1%	2%	3%	0%	4%	0%	4%

اطلاعات حاصل از نمودار نشان دهنده این مطلب است که سازماندهی افقی و عموی محتوای کتابها از نظر میزان توجه به مؤلفه های اجتماعی به خصوص در کتابهای پایه چهارم و پنجم بطور چشم گیری دوچار مشکل است.

نمودار شماره (۵)

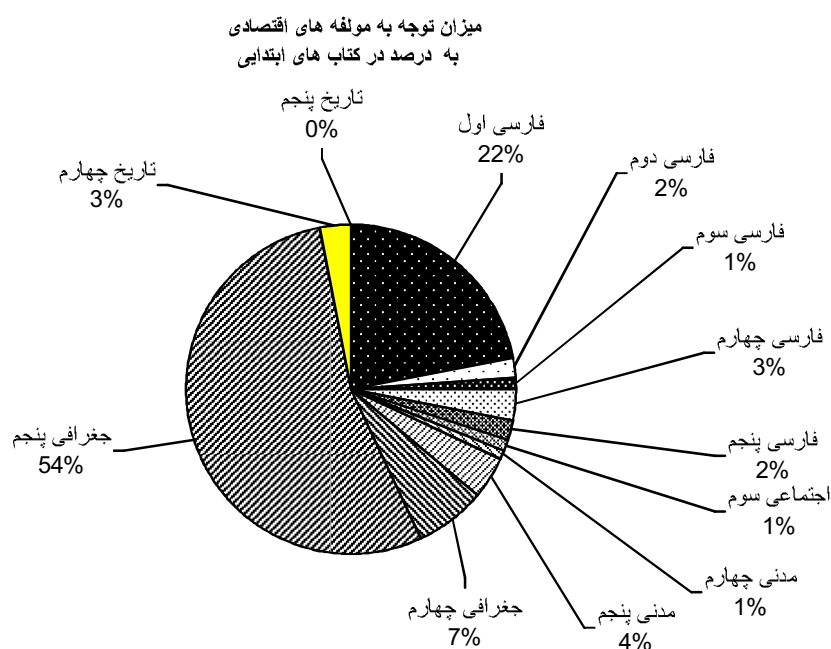
جدول شماره (۵)

کتاب ها	فارسی اول	فارسی دوم	فارسی سوم	فارسی چهارم	فارسی پنجم	اجتماعی سوم	اجتماعی چهارم	اجتماعی پنجم	مدنی چهارم	مدنی پنجم	جغرا فی چهارم	جغرا فی پنجم	تاریخ چهارم	تاریخ پنجم
درصد	۰٪	۱۴٪	۰٪	۲۸٪	۷٪	۳۰٪	۰٪	۷٪	۰٪	۰٪	۰٪	۰٪	۰٪	۱۴٪

اطلاعات حاصل از نمودار نشان دهنده این مطلب است که سازماندهی افقی و عموی محتوای کتابها از نظر میزان توجه به مؤلفه های سیاسی به خصوص در کتابهای پایه

چهارم بطور چشم‌گیری دوچار مشکل است. بطوری که در کتابهای تعلیمات اجتماعی پایه چهارم به مؤلفه‌های سیاسی هیچ‌گونه توجهی نشده است.

نمودار شماره (۶)

جدول شماره (۶)

کتاب‌ها	فارسی اول	فارسی دوم	فارسی سوم	فارسی چهارم	فارسی پنجم	اجتماعی سوم	مدنی چهارم	مدنی پنجم	جغرافی فی پنجم	جغرافی فی چهارم	تاریخ چهارم	تاریخ پنجم
درصد	۲۲٪	۲٪	۱٪	۳٪	۲٪	۱٪	۱٪	۴٪	۷٪	۵۴٪	۳٪	۰٪

اطلاعات حاصل از نمودار نشان‌دهنده این مطلب است که سازماندهی افقی و عمودی محتوای کتابها از نظر میزان توجه به مؤلفه‌های اقتصادی به خصوص در کتابهای پایه

چهارم و پنجم بطور چشم‌گیری دوچار مشکل است. همچنین می‌توان به نامناسب بودن سازماندهی عمودی این مؤلفه‌ها در کتابهای فارسی در هر پنج پایه اشاره نمود.

نتیجه‌گیری

می‌توان از داده‌های حاصل از تحلیل کتابهای فارسی و تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی در پژوهش حاضر به این نتیجه دست یافت که: به کتابهای حاضر از نظر سازماندهی عمودی و افقی مؤلفه‌های ذکر شده اشکالات قابل توجهی وارد است. همچنین با توجه به این که رویکرد جهانی شدن یک امر ضروری در آموزش و پرورش هر کشوری است، کتابهایی که در این پژوهش مورد تحلیل قرار گرفتند، توجه خیلی کمی به مؤلفه‌های جهانی شدن، صلح و حقوق بشر داشته‌اند، که در اینجا این امر ضرورت می‌یابد که مؤلفان و برنامه‌ریزان درسی با یک نگاه جهانی به بررسی کتابها پرداخته و کمبودهای آن را جبران نمایند.

منابع و مآخذ

۱. اویسی، حسین، بخشی، عباس (۱۳۸۲)، مجموعه سخنرانیهای همایش جهانی شدن (بیم‌ها و امیدها) قزوین، حدیث امروز
۲. برزنونی، محمد علی (۱۳۸۴)، اسلام، اصالت جنگ یا اصالت صلح؟ مجله حقوقی، نشریه حقوقی معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری شماره سی و سوم، ص ۷۳-۱۵۷
۳. پیشگاهی فرد، زهرا (۱۳۸۰)، نگرشی ژئوپلیتیکی بر پدیده جهانی شدن (تئوری نظام‌های فضا - منطقه ای)، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دوره عالی جنگ
۴. حسینی (۱۳۸۳)، افضل اسادات، جهانی شدن و نظام‌های نوین آموزشی، مجموعه مقالات جهانی شدن و تعلیم و تربیت،
۵. سایت - باشگاه اندیشه - به نقل از فصل شانزدهم کتاب «حقوق بشر بین‌المللی در متن‌ها» نوشته هنری جی. استینر و فیلیپ آلستون.
۶. شیخاوندی، داور (۱۳۸۲) جهانی شدن و هویت فرهنگی محلی، رشد آموزش علوم اجتماعی، شماره ۴ وزارت آموزش و پرورش.
۷. عطاران (۱۳۸۳)، محمد، جهانی شدن و تاثیر آن بر اهداف تعلیم و تربیت، مجموعه مقالات جهانی شدن و تعلیم و تربیت،

-
۸. کدیور، زهرا، ضرورت آموزش شهروندی در جامعه مدنی، مجموعه مقالات جهانی‌شدن و تعلیم و تربیت،
 ۹. مرزوقی، رحمت‌ا... (۱۳۸۳)، جهانی‌شدن و رسالت برنامه ریزی درسی، مجموعه مقالات جهانی‌شدن و تعلیم و تربیت
 ۱۰. عریضی، حمید رضا، عابدی، احمد. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی شماره ۵ سال دوم، پاییز ۱۳۸۲
 ۱۱. سبحانی نژاد مهدی و فردانش، هاشم، فصلنامه مدرس، دوره ۳، شماره ۱، بهار ۱۳۷۹
 ۱۲. ایمانی، محسن و مظفر، محمد، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی شماره ۷ سال دوم، بهار ۱۳۸۳
 ۱۳. نوریان، محمد، فصلنامه روانشناسان ایرانی، سال سوم، شماره ۱۲، تابستان ۱۳۸۶